

Nr 14.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § 4 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket; given Drottningholms slott den 21 december 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärendena för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § 4 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

GUSTAF.

Eije Mossberg.

Propositionens innehåll.

I propositionen föreslås att polischef på landsbygden tillägges samma befogenhet som polischef i stad i fråga om tillsättande och entledigande av vikarie för polisman.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 11 § 4 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170)
om polisväsendet i riket.

Härigenom förordnas, att 11 § 4 mom. lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

11 §.

4. Med den inskränkning, som följer av stadgandet i 3 mom., utövas de befogenheter, som avses i 1 och 2 mom., för landsbygden av länsstyrelsen.

(Föreslagen lydelse:)

11 §.

4. Med den inskränkning, som följer av stadgandet i 3 mom., utövas de befogenheter, som avses i 1 och 2 mom., för landsbygden av länsstyrelsen. *Befogenheten att tillsätta och entlediga vikarie för befattningshavare skall dock tillkomma polischen.*

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 21 december 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, fråga om *decentralisering av vissa ärenden om förordnande av vikarie för polisman* samt anför följande.

Decentraliseringsutredningen, som tillsatts av Kungl. Maj:t den 6 juni 1947 med uppgift att utreda möjligheterna av en ytterligare decentralisering inom statsförvaltningen, har i en med nr 19 betecknad, till inrikesdepartementet överlämnad promemoria föreslagit, att 11 § lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket ändras därhän, att polischef på landsbygden får samma befogenhet som polischef i stad i fråga om att tillsätta och entlediga vikarie för polisman.

Gällande bestämmelser. 11 § polislagen innehåller vissa grundläggande bestämmelser om tillsättande och entledigande av befattningshavare vid polisväsendet. Olika regler gälla härutinnan för stad och landsbygd. Befogenhet att i stad tillsätta ordinarie befattningshavare samt att i fall, då sådant enligt gällande bestämmelser må ske, från tjänsten på grund av visad olämplighet skilja ordinarie eller extra befattningshavare, som varit anställd vid polisväsendet i minst två år i följd, tillkommer länsstyrelsen (1 mom.). Befogenheten att i stad tillsätta och entlediga befattningshavare i andra fall än nu nämnts tillkommer vederbörande polischef (2 mom.). För landsbygden utövas ifrågavarande befogenheter av länsstyrelsen (4 mom.). Särskilda föreskrifter gälla emellertid beträffande tillsättande av fjärdingsmansbefattning. Dessa innebära, att, sedan landsfiskalen yttrat sig över de sökande, vederbörande polisdistrikt skall förrätta val av fjärdingsman samt att den valde skall av länsstyrelsen förordnas till fjärdingsman, där icke särskilda skäl annat föranleda (3 mom.).

Enligt 5 mom. av sagda paragraf äga nu berörda bestämmelser icke tillämpning på de vid polisväsendet anställda statstjänstemännen, polismästare, andra ledamöter av poliskammare, polisdomare, polisintendenter, stadsfiskaler, polisassessorer, polissekreterare eller polisnotarier.

I fråga om förordnande för den som skall ombesörja i 18 § polislagen angiven, på egen bekostnad anordnad polisbevakning (*ordningsvakt*) gälla särskilda regler. Enligt 46 § polisreglementet den 4 juni 1948 (nr 332) tillkommer det såväl i stad som på landsbygden polischefen att meddela sådant förordnande. Berör den avsedda bevakningen olika polischefers verksamhetsområden, meddelas dock förordnandet av länsstyrelsen.

Rörande ordningen för beviljande av semester och annan ledighet m. m. för polispersonal äro vissa närmare föreskrifter givna i 40—42 och 44 §§ polisreglementet den 4 juni 1948 (nr 332). Dessa innebära bl. a. följande. Tiden för semester bestämmes av polischefen (40 §). Tjänstledighet beviljas i stad av polischefen och i annat polisdistrikt av länsstyrelsen. Därest vikarie ej erfordras, må dock tjänstledighet beviljas av landsfiskal för en tid av högst en vecka i följd samt, efter polischefens bestämmande, i polisdistrikt, där polisintendent eller poliskommissarie finnes, av sådant befäl för högst tre dagar i följd (41 §). Vikarie för polisman förordnas vid semester, annan ledighet eller vakans i stad av polischefen och i annat polisdistrikt av länsstyrelsen. Erfordras vikarie och är polischefen själv ej behörig att förordna sådan, skall han med förslag på vikarie göra anmälan därom hos länsstyrelsen. Beräknas förordnande att såsom vikarie uppehålla polismanstjänst vara minst sex månader, skall, där ej länsstyrelsen i särskilt fall annat bestämmer, förordnandet kungöras ledigt i samma ordning som enligt 22 § polisreglementet är föreskriven för tjänstens tillsättande, d. v. s. med föreläggande av 30 dagars ansökningstid. Vad sålunda stadgats gäller även i fråga om annat vikariat på polismanstjänst, om förordnandet varat minst 6 månader (42 §). Avsked från polismanstjänst sökes i stad hos polischefen och i annat polisdistrikt hos länsstyrelsen. I sistnämnda fall ingives ansökningen till polischefen, som har att med eget yttrande översända densamma till länsstyrelsen (44 §).

Decentraliseringsutredningen. I sin förut omnämnda promemoria har decentraliseringsutredningen föreslagit, att 11 § polislagen ändras så, att polischef på landsbygden erhåller samma befogenhet som polischef i stad i fråga om att tillsätta och entlediga vikarie för polisman vid ledighet eller annat förfall samt att därav betingade ändringar vidtagas i 41 och 42 §§ polisreglementet. Som skäl härför har utredningen anfört följande.

Det nya polisreglementet innebär en beaktansvärd decentralisering i fråga om förordnanden för ordningsvakter. Enligt tidigare gällande reglemente tillkom befogenhet att meddela dylika förordnanden polischef på landsbygden allenast såvitt avsåg ordningsvakt vid offentlig tillställning. Någon motsvarande inskränkning gällde icke i fråga om polischef i stad. Före år 1937 låg jämväl nämnda befogenhet att på landsbygden förordna ordningsvakt vid offentlig tillställning hos länsstyrelsen.

Vad som numera främst faller i ögonen är den — av stadganden i 11 § polislagen föranledda — skillnad, som i fråga om beviljande av tjänstledighet och förordnande av vikarie består mellan stad och landsbygd. Den skillnad har uppenbarligen varit betingad av historiska skäl. Medan

länsstyrelsen tidigt hade överinseendet över tillsättningen av fjärdingsmän skötte städerna i stort sett själva sitt polisväsende. Vad frågan närmast gäller är därför, huruvida denna skillnad med hänsyn till nu rådande förhållanden alltjämt bör bibehållas.

I sådant avseende kan väl först pekats på den ur saklig synpunkt ganska besynnerliga konsekvensen av gällande bestämmelser, att medan landsfiskal i egenskap av polischef i fögderistad äger den polischef i stad tillkommande befogenheten så saknar han i egenskap av polischef på landsbygden motsvarande befogenhet i landsbygdsdelen av distriktet. En särskild praktisk olägenhet med nu gällande ordning är den omgång och tidsförlust som uppkommer i de ärenden av förevarande slag, vilka måste underställas länsstyrelsen. Det torde icke sällan inträffa att t. ex. förordnande av vikarie sker först efter det att vikariatet de facto tillträtts, ja kanske t. o. m. först sedan det avslutats. Det är vidare uppenbart att polischefen har mera ingående kännedom om de personer, som kunna komma i fråga till sådana förordnanden, än vad länsstyrelsen har. Några på olikhet i kompetensen hos polischeferna grundade skäl för den bestående skillnaden mellan stad och landsbygd torde icke kunna andragas.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har utredningen kommit till den uppfattningen att övervägande skäl tala för att denna skillnad utjämnas, så att polischef på landsbygden tillägges samma befogenheter i förevarande avseenden som polischef i stad. Någon anledning att i detta sammanhang aktualisera frågan om ändring i ordningen för tillsättande av fjärdingsmän föreligger dock icke.

Yttranden. Över decentraliseringsutredningens promemoria ha efter remiss yttranden avgivits av länsstyrelserna i samtliga län, av vilka flertalet hört landsfogden samt länsstyrelserna i Malmöhus och Värmlands län därjämte länets avdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler, föreningarna Sveriges landsfogdar och Sveriges landsfiskaler samt Svenska polisförbundet.

Förslaget har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden med undantag av dem, som avgivits av *länsstyrelsen i Jämtlands län* samt *landsfogdarna i Malmöhus, Gävleborgs och Jämtlands län*, vilka avstyrkt detsamma.

I de yttranden, där förslaget avvisats, har såsom motivering härför i hudsak anförts, att rekryteringen av polispersonalen på landsbygden i praktiken merendels handhades centralt av landsfogden. Den som ville inträda på polismannabanan anmälde sig hos landsfogden, som vid behov av vikarie anvisade aspirant, som vore lämplig att emottaga förordnande. Genom att förordnanden meddelades av länsstyrelsen efter landsfogdens förslag vunnes en rättvis och lämplig fördelning av förordnandena. För landsbygdens vidkommande vore en central ledning av polisaspiranternas tjänstgöring nödvändig och lämplig. Om befogenheten att meddela vikariatsförordnande överflyttades på landsfiskalerna, skulle detta försvåra en enhetlig ledning av rekryteringen.

I fråga om förslagets utformning ha vissa erinringar framförts.

Länsstyrelsen i Hallands län förordar sålunda — under framhållande att länsstyrelserna hade större möjligheter än polischeferna att utvälja vikarie

för långtidsförordnanden på polismanstjänster på landsbygden — att befogenheten för landsfiskal att tillsätta och entlediga vikarie för polisman begränsas till semester och annan ledighet än under vakans och till högst nittio dagar årligen.

Länsstyrelsen i Uppsala län anser, att landsfiskals behörighet bör begränsas till ledighet under sammanlagt högst 60 dagar årligen. Genom en längre gående decentralisering skulle länsstyrelserna onödigtvis avhända sig en nyttig inblick i polispersonalens organisation och funktionsduglighet samt en, med hänsyn till att statsbidrag utginge till polisväsendet på landsbygden, lämplig kontroll över personalens behov av längre tjänstledighet. Vidare borde man ej heller helt bortse från att ingångna löneavtal, som bl. a. innehålla bestämmelser om löneavdrag vid tjänstledighet av olika slag, förutsätta länsstyrelserna som prövningsmyndigheter i tjänstledighetsärenden rörande ifrågavarande personal.

Länsstyrelserna i Kronobergs och Gävleborgs län ifrågasätta, huruvida ej länsstyrelsen borde bibehållas vid befogenheten att tillsätta vikarie i sådana fall, då förordnande beräknas vara minst sex månader och detsamma enligt 42 § polisreglementet skall ledigförklaras.

I några av de yttranden, där förslaget gillats, har man uttalat sig för att skyldighet borde föreskrivas för landsfiskalen att vid förordnande av vikarie samråda med landsfogden och (resp.) hålla honom underkunnig om ärendena. Så är fallet med de yttranden som avgivits av *länsstyrelserna i Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs och Västernorrlands län* samt *landsfogdarna i Göteborgs och Bohus, Värmlands och Kopparbergs län*. Såsom motivering härför har i allmänhet åberopats den befattning, som landsfogdarna nu merendels toge med ifrågavarande ärenden, och angelägenheten av att detta system bibehölles.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har förordnat, att polischefen borde åläggas att underrätta länsstyrelsen om sina ifrågavarande beslut.

Departementschefen. I fråga om befogenheten att tillsätta och entlediga polispersonal äro enligt 11 § polislagen reglerna olika för stad och på landsbygden. Detta gäller även beträffande förordnande och entledigande av vikarie vid semester eller annan ledighet. I stad tillkommer befogenheten härutinnan polischefen, medan densamma på landsbygden utövas av länsstyrelsen. I likhet med decentraliseringsutredningen anser jag, att denna olikhet, som främst betingas av historiska skäl, bör undanröjas. Polischef på landsbygden bör alltså tilläggas samma befogenhet som polischef i stad i fråga om förordnande och entledigande av vikarie för polisman.

Såsom utredningen framhållit medför den nuvarande ordningen en betydande omgång och tidsförlust. Några olägenheter av den föreslagna decentraliseringen torde ej vara att befara. I några yttranden har gjorts gällande, att ändringen skulle försvåra den ledning av rekryteringen av polispersonalen på landsbygden, som nu i allmänhet utövades av landsfogdarna. Denna uppfattning kan jag icke dela. Med hänsyn till de svårigheter,

som avsaknaden av en särskild rekryteringskår för landsbygdens polisväsende innebär, är det emellertid av betydelse att landsfogdarna utöva en viss ledning av rekryteringen. För att möjliggöra detta bör, såsom i en del yttranden framhållits, landsfiskalen vid förordnande av vikarie samråda med landsfogden och hålla honom underrättad om sina beslut. Erforderliga bestämmelser härom böra intagas i polisreglementet.

I samband härmed må erinras, att frågorna om rekryteringen och utbildningen av polispersonalen samt polisväsendets organisation äro föremål för utredning av särskilda kommittéer. Enligt vad jag under hand inhämtat torde emellertid dessa utredningar icke lägga fram förslag av sådan innebörd, att det bör hindra genomförandet av den nu förordade ändringen.

I några av de yttranden, där förslaget i princip gillats, har påyrkats, att ändringen borde begränsas till mera kortfristiga förordnanden. Tillräckliga skäl härför synas mig emellertid icke föreligga. Visserligen äro olägenheterna av det nuvarande systemet icke lika påtagliga, när det gäller längre ledigheter som beträffande semester eller andra kortare ledigheter. Å andra sidan måste det te sig egendomligt, därest landsfiskalen-polischefens befogenhet skulle bli olika för olika polisdistrikt inom hans verksamhetsområde. De skäl, som anförts för begränsningen i fråga, kunna för övrigt ej heller anses bärande.

Under åberopande av det anförda vill jag förorda, att sådan ändring vidtages i 11 § polislagen, att polischef på landsbygden får samma befogenhet som polischef i stad i fråga om förordnande och entledigande av polisman vid semester, annan ledighet och vakans. Såsom en följd av denna ändring böra vissa ändringar vidtagas i polisreglementet.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga ett i enlighet med det anförda inom inrikesdepartementet upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 11 § 4 mom. lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Folke Persson.